

הלכות שבת סימן שסב

שסב איזה מחיצה קרויה מחיצה לטלטל, ובו י"ב סעיפים :

א *כל מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה, (א) אלא לצניעות (ב) *או לשמר מה שיתנו בתוכה כ"או לישוב בה *כדי לשמר השדות, (ג) היא מחיצה לטלטל מה שבתוכה, אבל אינה מחיצה לעשות מה שבתוכה מקף לדירה אם הוא יותר מבית-סאתים. והלכה, אילו שענפיו יורדים למטה, אם (ד) אינם גבוהים מקף לשלש מן הארץ ועקבן במקום שמחברין לאילן (ה) הוא גבוה עשרה, חשוב מחיצה (ו) ומתר לטלטל בכלו, (ז) והוא שישמלא האויר שבין הענפים בעציה או פקש ויקשר הענפים שלא ינדם הרוח, שכל מחיצה *שאינה לעולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה; *וידוקא עד בית-סאתים, (ח) אבל יותר מבית-סאתים לא, (ט) ואפלו נטעו לכה, בין (י) שאינו עשוי לדור בתוכו אלא להסתופף בצלו לשמר השדות: **ב** (יא) *חיל שגבוה תמשה והשלימו לעשרה, (יב) *שעשה עליו מחיצה גבוה תמשה, (יג) תשובה מחיצה (יד) לטלטל (טו) ולכל דבר: **ג** *מחיצה העומדת מאליה, דהינו שלא נעשית לשם מחיצה, (טז) כשרה. [*] *מחיצה שנעשית (יז) בשבת, כשרה והגי מלי שנעשית בשבת (יח) בשוגג, אבל במזיד, הניא מחיצה להחמיר לחוב

א שבוין כ"ו ב שם ק' טו, וכן פתח הרב המהר"ם בשם תוס' כ"ד א שם כ"ט ה הכי מוקי לה כשהי כ"ד א שם כ"ט א כהנ"ט א שם ט"ז ח שם צ"ג ט ט"ו י שם כ"ה ושבת ק"א

באר היטב

(ב) שאינו. נ"ל שאם מלא הקש לשם דירה כמ"ש סימן שסב, ס"ב.

משנה ברורה

א (א) אלא לצניעות. כגון (ב) מחיצה שעשוין לניח שם לשעה חוצב אבנים והבנאים, ושאוכלין ועומדין שם לשעה בהצנע, דאין זה מחיצת דירה אלא מחיצת הגניעות: (ב) או לשמר מה שבתוכה. שעשויה (ג) להניח שם פרות וכלים וכיוצא בזה. ועין באור הלכה: (ג) היא מחיצה לטלטל וכו'. רוצה לומר, שעל ידי הקף המחיצה מותר לטלטל בכל תוך שטח המחיצה אם איננה יותר מבית-סאתים. ומה שקבת 'הלכה אילן' וכו', פנתו על מה שסיים לבסוף 'אבל יותר מבית-סאתים' וכו': (ד) אינם גבוהים שלשה וכו'. דהיינו כלבוד לארץ: (ה) הוא גבוה וכו'. והוא דהיינו (א) אם אין גבוהין עשרה טפחים במקום שמחברין לאילן, אלא שבאמצע גבוהין עשרה טפחים, שעשויה כקשת, אף בין כך ובין כך צריך להיות גם-כן רחב ארבעה טפחים רק במקום נמוך מזה הוי טפחים, דאם הוא רחב ארבעה טפחים במקום גבוהין עשרה לה פרמלית: (ו) ומתר לטלטל בכלו. הינו (ז) אפלו במקום שאין גבוה עשרה טפחים, דהיינו לה חורי רשות-היחיד ונכרשות-היחיד דמי, וכנ"ל בסימן שמה סעיף ד: (ז) והוא שישמלא וכו'. הינו, (ח) דעל-ידי המלוי מתחזק המחיצה שלא תתנדנד על-ידי הרוח, ונאפלו הכי בעינין קשירת הענפים בארץ שבביל זה: (ח) אבל יותר וכו'. כגון שהיה ענפיו ארכין מאד או שהיו הרבה אילנות סמוכין זה לזה: (ט) אפלו נטעו לכה. להסתופף בצלו: (י) שאינו עשוי לדור. ואם מלא הקש לשם דירה ממש, אפלו לא נטע האילן לכה, אם רב הידפן מן הקש, הוי מקף לדירה. ומגן-אברקם וש"א. ועין בתוספת-שבת: **ב** (יא) תל שגבוה תמשה. טפחים מן הארץ. (ו) והוא הינו תרין שעמק תמשה טפחים ועשה על שפת התרין מחיצה גבה תמשה, מצטרפין להחשב מחיצה של עשרה טפחים: (יב) שעשה עליו. הינו (ו) על שפת התל: (ג) תשובה מחיצה. שמצטרף גבה התל להמחיצה לתשלים העשרה טפחים: (ד) לטלטל. ותוך המחיצות מחשב כרשות-היחיד גמור שיהא מותר לטלטל בתוכה: (טו) ולכל דבר. הינו (ט) גם לענבן הפסק שני תצרות, כמבאר לקמן סימן שעב סעיף ו: **ג** (טז) כשרה. ואפלו (ט) לא סמכו עליה מערב-שבת: (יז) בשבת, כשרה. ואפלו לא נעשית גם-כן לשם מחיצה [גמרא]: (יח) כשוגג. הינו, שלא ידע שהיום שבת או

שערי תשובה

[*] מחיצה שנעשית בשבת כו'. ועין בשבת י"ב מ"ת סימן מה, אם

באור הלכה

* או לשמר מה שיתנו בתוכה. עין משנה ברורה. והנה לפי זה לכאורה, כגון שעשוין להכניס שם הבואה או שאר סחורות ושקורין מאגאור"ן[1], אם הוא יותר מבית-סאתים ידע כקורף, בין שאין עשוי רק לשמר ולא לדור בו, והוא דומה לרחק שאחורי הכתים, שפרש הרשב"א פסק בתרא בשם רש"י, שעשוי להכניס שם עצים לאויר, ונאפלו הכי אמרין בזה כד בדעין ברחק שיהיה תחת פתוח לשם וגם שיהיה הפתח קדם ההקף, אבל בלאו הכי לא. אף יש לדון בזה, דאולי עינן שהווא מקרה הוא צריך מרחק. אמנם ברש"י דף כב בדבור המתחיל 'וכל דירה' איתא בקריא, דבאינו עשוי לדירה אפלו מקרה לא מהני, אכן עקר דיקא דרש"י מהא דאמר 'כל דירה שתשמישו לאויר' וכו'. והנמשך במקום ריש פ'ק טו שכתב 'כגון גנות ופרדסים והמקף מקום' וכו', משמע דאינו מפרש כפרש רש"י, והרידה שפיר יש לומר דמקרה אין עליו שם קורף בכל גונו; וגם ניש לומר, דכגון שחוב כמו מאגאור"ן שאני אפלו כפרש רש"י, דאין שיהי בו שם קורף כלל. אמרנו מצינו בפר' מקדש ריש סימן שנה שמסתפק לענון מקרה, ועין שם באש"ל-אברקם ובמשפחות-הנכב, ועל-כ"ל פנים נראה דאם בבנין הנ"ל משתמש שם גם יתר צרכי-ביתו, הוא בכלל דירת אדם בכל גונו: * כדי לשמר מה שבתוכה. עין בב"ח, והובא באילה רבה ונתוספת-שבת, שמצד דאם השומר יושב בה יום וזלה ואינו הולך ללון בביתו הוא בכלל דירת אדם: * שאינה יכולה לעמוד וכו'. אפלו עושה אותה כביתו שאין שם רוח(ט) ונתוספת-שבת: * וידוקא על בית-סאתים. וכנה מותר אפלו לא נטעו מתחיל לכה, דמחיצה העשויה מאליה הוי מחיצה נגמרא: * תל שגבוה תמשה וכו'. יש להסתפק אם התל אין צריך שהיה תמשה טפחים ברוקא, וכמו דאמרין בעמקא דאם מתלקט עשרה טפחים מתוך ארבע אמות חוב, אפשר דהוא הינו הנא אם מתלקט תמשה טפחים מתוך שני אמות מצטרף למחיצה שמצטרף, או דלמא כל-ימין שאין תמשה מתעלה בגבהו עשרה טפחים עינן ניקא תשמישתה קצת להלוך ואינו יכול להצטרף להמחיצה, וכאן מריי שהתל הנה ברוקא. עוד יש להסתפק, אם התל הנה פחות משלשה טפחים ועם המחיצה יהיה עשרה טפחים, אם נעשה על-ידינו רשות-היחיד, דאולי בין דפחות משלשה טפחים בטל לגבי רשות-הרבים, ונמצא דעשה מחיצה רק של שמונה טפחים על רשות-הרבים: * שעשה עליו. עין במשנה ברורה שפרשנו, שעשה על שפת התל (והנינו כשהתל הולך ברוקא). ואם הרוקא משפתו פחות משלשה טפחים, גם-כן פשוט דמצטרף עם המחיצה, אכן אם הרוקא משפתו שלשה טפחים ולכ"ש ארבעה טפחים יותר, יש לענו, דלקאורה לא מהני, ונמצא מה דאימא כסימן שנה סעיף ו, דאם הרוקא מחיצה תמשה מהשנה שלשה טפחים תו אינה מצטרפת עמה, ושם הוא להקל, וממילא כאן יהיה דבר זה להחמיר, או דלמא נחשב אילו הנה תל עשוי באופן זה, שעולה מתחלה תמשה ואחר-כך מתרחק שלשה טפחים ויתר ועולה עוד תמשה טפחים, דמסתברא דמצטרף? כל שהווא מתלקט עשרה טפחים מתוך ארבע אמות; ומתוך דבר הגריא לעיל בסימן שנה סעיף ב בהג"ה בקשתו שם על תרומת-הדשן משמע דמצטרף, ואפשר דתרומת-הדשן מתלק ככה: * מחיצה שנעשית בשבת וכו'. עין סימן רעו סעיף קטן בה מה שכתבנו במשנה ברורה בשם התוס' אדם,

שער השני

(א) מגן-אברקם ופוסקים: (ב) תוספת-שבת: (ג) ספה כ"ד עמוד ב, אכן במקרא לא נזכר קשרה, ובשלחן ערוך גופא הנה אפשר להפרש טעם המלוי בשום שלפסקים הוי בין נוף לנוף יותר משלשה טפחים, אכן במקרא לא משמע הכי, וצריך עיין קצת על לשון הרמב"ם, שמגנו כדאי העמיקו הטור והחמבר, מנין לו זה: (ו) כמבאר בכמה פוסקים: (ז) עין בבאור הלכה: (ח) הגמרא וש"א: (ט) רא"ש טור:

הלכות שפת סימן שם

ביאורים ומוספים

סימן שם

איזה מחיצה קרויה מחיצה לטלטל

[משנ"ב ס"ק ז]

דעל-ידי המלי מתחזק המחיצה שלא תתנדנד על-ידי הרוח⁽¹⁾.

1) מבואר מדבריו שעל ידי נדנדו לחדו נפסלת המחיצה, וכן כתב לקמן (סי' תרל ס"ק מה) לגבי הערשה שכתבו בין האילנות, שאם הרוח מנידה את הענפים הסוכה פסולה, גם אם אין בכוח הרוח להפילם לגמרי. ומ"מ משמע מדבריו שם (סי"ק מז), שאם אין המחיצה נדה אלא מעט אינה נפסלת, וכן כתב הערוך השלחן (סי' שסג ס"ח) שדוקא נדנדו חזק כענפי האילנות שמתנדנדים הנה חנה בלא הפסק פוסל את המחיצה, אבל אין חוששים לנדנד מועט.

ודעת החו"א (א"ח סי' עז ס"ק ו), שאין מחיצה נפסלת אלא כשעל ידי הרוח מתרחקים הענפים זה מזה ג' טפחים ומתבטלת המחיצה, שאז אפילו בשעה שאין הענפים נדים אין להם דין מחיצה. וכן נראה שנקטו התוספת שבת (סי' שסג ס"ק ט) והפמ"ג (כאן א"א ס"ק כא, וסי' שסג א"א ס"ק ד).

ולענין סדינים, כתב השו"ע לקמן (סי' תרל ס"ז) לגבי סוכה, שאין נכון הדבר לעשות מחיצות מיריעות בלא קנים אפילו אם קשרן היטב, כיון שלפעמים הן מתנתקות בלא ידיעתו. ובערוך השלחן (כאן סי"ד) משמע, שכן הדין גם לענין מחיצות שבת. מאידך, התוספת שבת (כאן ס"ק יב) כתב שיתכן שיש לחלק בין סוכה שכיון שעשויה לשבעה ימים חוששים שברבות הימים יתנתקו הסדינים ללא ידיעתו, לבין שבת שהיא יום אחד ולכן לא חוששים שיתנתקו, וכן משמע בחיי אדם (כלל מא ס"א).

[משנ"ב ס"ק י]

אם רב הדפן מן הקש, הוי מקף לדידה⁽²⁾.

2) ובמה שהצריך שיהא רוב הדופן מן הקש כדי שיחשב מוקף לדירה, תמה התוספת שבת (ס"ק ג) שכיון שבלא הקש נדים הענפים ברוח ואינם נקראים כלל מחיצה, נמצא שכל המחיצה נעשית רק על ידי הקש שהחזיק את הענפים, ואם כן אפילו כשאין רוב הדופן מן הקש ראוי להחשב מוקף לדירה. והירץ, שמוזכר שתחילה קשר את הענפים שלא ינודו ברוח, ועדיין נשאר הפרץ מרובה, ולכן צריך לעשות את רוב הדופן על ידי מילוי הקש.

והשו"ע הרב (סי' א), כתב, שמה שצריך למלא את רוב הדופן הוא באופן שאין אורכו של המקום יותר מעשר אמות, אבל אם אורכו יותר מעשר אמות נחשב מוקף לדירה אפילו אם לא מילא את רוב הדופן. וכמבואר בשו"ע לעיל (סי' שנה ס"ב) לענין קרפף.

[ביה"ל ד"ה או לשמן]

שמתפקד לענין מקנה⁽³⁾.

3) ודעת החו"א (א"ח סי' פט ס"ק ה-ו), שמה שהוא מקורה אינו מוציאא מותרת כרמלית ונראה מה שכתבנו בזה במשני' לעיל סי' שנה ס"ק ד.

[ביה"ל שם]

דעל-ידי פנים נראה פשוט דאם בננן ה"ל משתמש שם גם יתר צרכי'ביתו, הוא בכלל דירת אדם ככל גנ"י⁽⁴⁾.

4) והחו"א (שם ס"ק יז) כתב, שאינו מוכן לאיזה תשמיש כוונתו, ונראה בפשיטות שאין מועיל שום תשמיש להחשיבו כדירת אדם אלא אם כן ישנים בו בקביעות. ומ"מ אם לנים שם בימות החמה ולא בימות הגשמים, יתכן שנחשב דירה גם לימות הגשמים. ונראה בהקדמה לסי' שנה, שהוכחנו שלהלכה גם לדעת החו"א נחשב לדירה גם

כשמשתמשים שם בשאר תשמישי דירה, ולא צריך דוקא שילוונו שם בקביעות].

עוד כתב, שאם מחסן זה סמוך לבית, הריהו נחשב לדירה כיון שהבית פתוח אליו, ואפילו אם יש חצר או קרפף שמפסיקים בינו לבין הבית, כיון שגם הם נחשבים לדירה על ידי פתח הבית הפתוח אליהם. אמנם אם בין המחסן לבין הבית יש גינה או כרמלית או רשות הרבים, אינו נחשב שהבית פתוח לתוכו, ודינו ככרמלית. ואם מפסיקה ביניהם רשות שאינה שלו, יתכן שלא נחשב שהבית פתוח לתוכו גם אם יש לו רשות לעבור בה, וסיים שם בצ"ע.

[ביה"ל ד"ה שאינה יכולה]

אפילו עושה אותה בביתו שאין שם רוח⁽⁵⁾.

5) ודעת החו"א (א"ח סי' נב ס"ק יד), שאם המחיצה עומדת במקום שאין הרוח מצויה שם, הריהי נחשבת למחיצה אפילו אם היא חלשה כל כך שאם היתה שם רוח לא היתה המחיצה יכולה לעמוד בפניה, משום שמחיצה הנדה ברוח אינה נפסלת מחמת שהיא רפויה, אלא מחמת תנועתה ונדנדתה, ולכן אין הברל בין אם היא אינה נדה מחמת עצמה, לבין אם כותל אחר מגין עליה שלא תתנדנד. אמנם סיים החו"א, שיתכן שאין דרך אנשים לעשות דופן קבועה בצורה רפויה כל כך שרוח מצויה מנידתה, ולכן אינה נחשבת מחיצה אלא לשימוש עראי.

[ביה"ל ד"ה תל]

דהוא הדין תבא אם מתלקט התמשה טפחים מתוך שני אמות מצטרף להמחיצה שלמעלה⁽⁶⁾.

6) ואם התל מתלקט באופן שהחמשה הטפחים התחתונים הם בשיפוע המתלקט ה' טפחים מתוך ג' אמות, ומעליהם השיפוע מתלקט ה' טפחים מתוך אמה או אפילו המחיצה זקופה, דעת התוספת שבת (סי' שמה ס"ק ב) שחמשה הטפחים התחתונים מצטרפים אל העליונים, ונחשב למחיצה שגובהה עשרה טפחים, כיון שבסך הכל מתלקטים עשרה טפחים מתוך ד' אמות. אמנם בביה"ל משמע שהסתפק דוקא במקרה שחמשה הטפחים מתלקטים מתוך ב' אמות, שאז השיפוע חד כשיפוע של תל המתלקט, אבל אם השיפוע מתלקט ה' טפחים מתוך ג' אמות, אין חמשה הטפחים התחתונים מצטרפים אל העליונים, וכן דעת החו"א (א"ח סי' קיא ס"ק ד). ונראה בהערה הבאה שלכאורה מדבריו המשני' נראה שדין מתלקט י' מתוך ד' הוא שיעור כללי בכל המחיצה, וצ"ע. ולכאורה גם ספיקו השני של הביה"ל באופן שהתל הוא פחות מג' טפחים, מדובר דוקא כשהוא בשיפוע חד כשיפוע תל המתלקט.

[ביה"ל ד"ה שעשה עליו]

דמסתבנא דמצטרף⁽⁷⁾.

7) ודעת החו"א (א"ח סי' סה ס"ק ע), שאין לחלק בין תל על גבי תל לבין מחיצה שעל גבי תל, ואם המחיצה רחוקה מהתל אינם מצטרפים יחד, והסתפק שם אם שיעור המרוק שלא יצטרפו הוא ג' או ד' טפחים. ומסקנת דעתו (שם סי' קיא ס"ק ד), שאם אינם רחוקים זה מזה ד' טפחים הריהם מצטרפים להיות מחיצה אחת. וראה מה שכתבנו בזה בביה"ל לעיל סי' שנה ס"ב ד"ה ואם קשה.

ויסוד מחלוקתם הוא, שלדעת החו"א ענינו של מתלקט י' מתוך ד' הוא שיעור במדרון, שבשיעור כזה נחשב המדרון למחיצה ישרה [וכמו שכתב בסי' עג ס"ק ט וסי' קח ס"ק ט], ולכן אי אפשר ללמוד מזה שיעור לצירוף חלקי מחיצות. ולדעת המשני' ענין תל המתלקט הוא הלכה בצירוף חלקי מחיצות, שעד שיעור זה הם מצטרפים יחד, ולכן כתב שגם כשיש הפסק באמצע המחיצה, אם בסך הכל מתלקטים י' מתוך ד' הרי הם מצטרפים יחד.